

Senedd Cymru

Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus

Craffu ar Gyfrifon 2020-21

Comisiwn y Senedd

Cynnwys

Rhagair y Cadeirydd	5
Argymhellion	6
1. Cyflwyniad.....	7
2. Craffu ar Gyfrifon 2020-21	8
Perfformiad ariannol a gweithredol.....	8
Effaith Covid	9
Caffael a chontractwyr	10
Staffio.....	11
Cynaliadwyedd	16

Rhagair y Cadeirydd

Rôl y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus yw dwyn cyrff a ariennir yn gyhoeddus i gyfrif ar sut y maent yn gwario arian cyhoeddus. Yn ganolog i'r rôl hon y mae ein gwaith craffu ar adroddiadau blynyddol a chyfrifon cyrff cyhoeddus. Cytunodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus newydd i barhau â'r gwaith gwerthfawr hwn a sefydlodd ein Pwyllgorau blaenorol ac i gynnwys gwaith craffu blynyddol ar Adroddiadau Blynyddol a Chyfrifon Comisiwn y Senedd. Credwn ei bod yn bwysig myfyrio ar berfformiad corff corfforaethol y Senedd sy'n gyfrifol am ddarparu eiddo, staff a gwasanaethau i gefnogi'r Aelodau.

Bu'n flwyddyn heriol i Gomisiwn y Senedd wrth iddo barhau i addasu ei drefniadau gweithio yn ystod y pandemig byd-eang parhaus. Ar yr un pryd, roedd yn parhau i weithio tuag at gyrraedd ei nodau a thargedau corfforaethol, gan sicrhau bod iechyd a llesiant staff ymhlith ei flaenoriaethau pennaf. Rydym yn canmol Comisiwn y Senedd ar ei berfformiad yn ystod y 12 mis diwethaf wrth iddo ymdrechu am ragoriaeth o ran darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn y sector cyhoeddus.

Ochr yn ochr â'r heriau hyn y bu ysgogiad o'r newydd tuag at fwy o gynaliadwyedd yn y ffordd y mae Comisiwn y Senedd yn rheoli ei ystâd. Er bod y pandemig wedi bod yn gatalydd ar gyfer cyflawni rhai o'r nodau hyn, bydd angen ymrwymiad gan bawb yn y dyfodol i gyflawni'r newidiadau diwylliannol y bydd eu hangen i gyrraedd potensial Comisiwn y Senedd i ddod yn gwbl garbon niwtral.

Mae'r blynyddoedd i ddod yn gyfle i Gomisiwn y Senedd barhau ar ei daith o drawsnewid yn sefydliad enghreifftiol arloesol, cynhwysol a chynaliadwy ac rydym yn gobeithio y bydd yr argymhellion yn yr adroddiad hwn yn helpu i lywio hyn.

Argymhellion

Argymhelliad 1. Er budd mwy o dryloywder, rydym yn argymell, cyn y gwaith craffu blynyddol ar y cyfrifon, y dylai'r Comisiwn roi manylion i'r Pwyllgor sy'n crynhoi ac yn casglu tanwariant ac yn nodi penderfyniadau a wneir i ailddyrranu tanwariant. Byddai'n ddefnyddiol pe bai hyn ar fformat tebyg i'r llythyr a roddwyd i'r Pwyllgor Cyllid..... 8

Argymhelliad 2. Er mwyn helpu'r Comisiwn i gynyddu ei wariant ar gyflenwyr o gwmnïau yng Nghymru, rydym yn argymell ei fod yn cynnal ymarfer i rannu terfynau gwariant contract, h.y. mewn dosbarthiadau llai na £10,000, llai na £50,000 llai na £100,000, llai na £500,000 a mwy na £500,000 a dadansoddi lledaeniad ariannol y contractau a ddyfernir i nodi cyfleoedd i rannu contractau mwy ac i gynyddu'r tebygolrwydd y bydd cwmnïau llai yng Nghymru yn cyflwyno cynnig llwyddiannus am gontract. Byddem yn croesawu diweddariad bob chwe mis ar y cynnydd yn y maes hwn. 11

Argymhelliad 3. Rydym yn argymell bod Comisiwn y Senedd yn parhau i weithio i ddeall ysgogwyr sy'n arwain at y gynrychiolaeth isel yn ei weithlu o gymunedau lleiafrifoedd ethnig a grwpiau economaidd-gymdeithasol is ac yn cryfhau polisiau ac yn cymryd camau i leihau rhwystrau canfyddedig a bylchau cyflog i'r grwpiau hyn a grwpiau amrywiol eraill. 14

Argymhelliad 4. Rydym yn argymell bod y Comisiwn yn darparu diweddariad bob chwe mis ar y defnydd o blastig untro. 18

1. Cyflwyniad

- 1.** Mae Comisiwn y Senedd ("y Comisiwn") yn gorff corfforaethol a'i ddiben yw darparu'r eiddo, y staff a'r gwasanaethau y mae ar Senedd Cymru eu hangen i gyflawni ei swyddogaethau. Mae'r Comisiwn ei hun yn cynnwys pum Aelod o'r Senedd: y Llywydd a phedwar Aelod arall a enwebir gan y grwpiau gwleidyddol mwyaf yn y Senedd.
- 2.** Fel corff corfforaethol, mae'r Comisiwn yn berchen ar eiddo ac yn cyflogi staff i reoli ystâd ac adnoddau'r Senedd, i gefnogi trafodion seneddol ac i ymgysylltu â phobl Cymru.
- 3.** Gellir grwpio cyfrifon Comisiwn y Senedd yn ddau faes penodol:
  - Cyflogi staff seneddol, cynnal a chadw ystâd y Senedd, a darparu adnoddau a gwasanaethau seneddol eraill.
  - Cyflogau, argostau a lwfansau cysylltiedig Aelodau o'r Senedd a'u staff cymorth, a bennir gan Fwrdd Taliadau Annibynnol y Senedd.
- 4.** Mae cyfrifon y Comisiwn yn adrodd ar faterion ariannol y mae ganddo reolaeth drostynt a materion ariannol nad oes ganddo reolaeth drostynt. Eleni, roedd Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2020-21 y Comisiwn yn destun archwiliad gan Ann-Marie Harkin, Cyfarwyddwr Gweithredol Gwasanaethau Archwilio yn Archwilio Cymru. Llofnodwyd y farn archwilio ddiamod ar 22 Mehefin 2021. Nid oedd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sylwadau sylweddol i'w gwneud ar ddatganiadau ariannol y Comisiwn ar gyfer 2020-21.
- 5.** Cawsom dystiolaeth gan Manon Antoniazzi (Prif Weithredwr a Chlerc y Senedd), Ken Skates AS (Comisiynydd y Senedd sy'n gyfrifol am y Gyllideb a Llywodraethu) a Nia Morgan (Cyfarwyddwr Cyllid, Comisiwn y Senedd) ar 6 Hydref 2021. Nodir ein canfyddiadau isod.

2. Craffu ar Gyfrifon 2020-21

Perfformiad ariannol a gweithredol

6. Rydym yn falch y gosodwyd Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2020-21 mewn da bryd, a'u bod wedi'u cyflwyno'n dda, gyda defnydd effeithiol o ddiagramau a ffeithluniau.
7. Nodwn yr adroddodd y Comisiwn ar danwariant cyfanredol £985,000 yn erbyn cyfanswm ei gyllideb net (ac eithrio Gwariant a Reolir yn Flynyddol neu 'GRF') £58.6 miliwn, sef 1.7 y cant o'r gyllideb gymeradwy.
8. Nid oedd ein Pwyllgor blaenorol yn cefnogi DPA presennol y Comisiwn a geisiodd gynyddu gwariant y Comisiwn i'r eithaf. Mae'r cyfrifon yn adrodd ar berfformiad yn erbyn y mesur neu darged o gael tanwariant rhwng 0 y cant ac 1.5 y cant o'r gyllideb gyffredinol a reolir gan y Comisiwn (DPA 11). Argymhellodd y Pwyllgor ar y pryd y:

"dylai Comisiwn y Senedd gael gwared ar ddangosyddion perfformiad allweddol yn y dyfodol a osodwyd i leihau tanwariant a chanolbwyntio, yn hytrach, ar ddefnyddio adnoddau ariannol mor effeithlon â phosibl".

9. Ymatebodd y Comisiwn fod y dangosydd yn ddefnyddiol yn fewnol ac y byddai dangosyddion perfformiad corfforaethol yn cael eu hadolygu yn ystod 2021-22. Byddai dangosyddion ychwanegol i roi eglurder ar effeithlonrwydd yn cael eu hystyried a'u rhoi ar waith erbyn 2022-23.
10. Yn ystod y gwaith craffu eleni, clywsom fod tanwariant yn cael ei fonitro'n agos a bod y Comisiwn yn ailflaenoriaethu gwariant i'r meysydd lle y mae ei angen i ymateb i bwysau wrth iddynt godi.¹
11. Rydym yn cydnabod bod y Comisiwn yn mabwysiadu dull ystyriol o reoli ei danwariant ond rydym yn croesawu ei ymroddiad i adolygu ei ddangosyddion perfformiad corfforaethol a byddwn yn aros am ganlyniad hyn o ran ei DPA sy'n ymwneud â thanwariant. Rydym o'r un farn â'n Pwyllgor blaenorol bod angen llawer o eglurder i sicrhau y caiff arian ei wario'n effeithlon.

Argymhelliad 1. Er budd mwy o dryloywder, rydym yn argymhell, cyn y gwaith craffu blynyddol ar y cyfrifon, y dylai'r Comisiwn roi manylion i'r Pwyllgor sy'n crynhoi ac yn casglu tanwariant ac

---

¹ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 18

yn nodi penderfyniadau a wneir i ailddyrranu tanwariant. Byddai'n ddefnyddiol pe bai hyn mewn fformat tebyg i'r llythyr a roddwyd i'r Pwyllgor Cyllid.

Effaith Covid

12. Ysgrifennodd y Comisiwn at y Pwyllgor Cyllid ar 26 Mai 2021, gyda gwybodaeth am y costau a'r arbedion o ganlyniad i bandemig Covid-19 yn ystod 2020-21. Roedd hyn yn cynnwys atodiad yn dangos newidiadau i gyllideb y Gronfa Prosiectau, gyda chynnydd net £176,000: Tynnodd y llythyr sylw hefyd at wariant ychwanegol arall £160,000 gan y Comisiwn o ganlyniad i Covid-19, yn bennaf mewn perthynas ag offer TGCh, offer swyddfa gartref, arwyddion yr ystâd, glanweithydd, cyfarpar diogelu personol, a gostyngiad yn incwm siop y Senedd.

13. Roedd y llythyr hefyd yn rhoi manylion am y gostyngiad o ran y costau neu'r arbedion a wnaed, a'r gwerth cyfanredol oedd £985,000 yn 2020-21. Effaith net hyn a'r costau Covid-19 ychwanegol (£160,000) oedd arbediad net cyffredinol £825,000. Nodwn y defnyddiodd y Comisiwn £474,000 o hyn i ariannu'r galw cynyddol ar y Gronfa Prosiectau, gwaith cynnal a chadw a chynaliadwyedd ar yr ystâd, gan gynnwys cynnal a chadw lifftiau, gosod larymau tân a goleuadau LED newydd, system recriwtio newydd, a system rheoli mynediad newydd ar gyfer MS Office. Roedd y £408,000 a oedd yn weddill 'heb ei ddefnyddio' ar ddiwedd y flwyddyn.

14. Bu angen i'r Comisiwn addasu cynlluniau, penderfyniadau a threfniadau rheoli risg mewn ymateb i'r pandemig, yn enwedig o gofio bod y ffocws wedi newid dros y flwyddyn ddiwethaf o gefnogi busnes rhithwir i gynllunio ar gyfer dychwelyd i'r swyddfa.

15. Mae'r Bwrdd Gweithredol (ynghyd â'r Prif Gyngorydd Cyfreithiol, y Pennaeth Llywodraethu ac uwch-swyddogion cymorth y Llywydd) wedi cadw'r cyfrifoldeb gweithredol dros reoli ymateb y Comisiwn i'r pandemig, gan uwchgyfeirio i'r Llywydd ar gyfer penderfyniadau gwleidyddol neu arwyddocaol.

16. Nodwn y sefydlwyd grŵp i ddechrau'r broses gynllunio ar gyfer dychwelyd i'r ystâd a mynegi penderfyniadau i'r Aelodau, y staff, y cyfryngau a'r cyhoedd. Cafodd y grŵp ei ddisodli gan grŵp Adrodd a Monitro Covid, sy'n monitro newidiadau i reoliadau Covid sy'n effeithio ar y Comisiwn ac yn cynghori'r Bwrdd Gweithredol, yn datblygu ac yn adolygu asesiadau risg, ac yn monitro data ynglŷn â'r effaith ar iechyd a llesiant y gweithlu.

17. Rydym yn falch o glywed bod monitro'r gyllideb yn agos a nodi arbedion yn gynnar, er enghraifft, teithio a chynhaliaeth, wedi galluogi ailflaenoriaethu cyllid i ddarparu offer ar gyfer

gweithio gartref, a gwneud yr addasiadau angenrheidiol i amgylchedd y swyddfa. Mae hyn yn cynnwys creu lleoedd cyfarfod rhithwir a hybrid i staff y mae angen iddynt fod ar y safle.²

18. Rydym yn croesawu mwy o gyfathrebu a'r trefniadau llywodraethu cryfach sydd wedi galluogi'r Comisiwn i nodi materion a heriau sy'n dod i'r amlwg ac ymateb iddynt yn brydlon.

Caffael a chontractwyr

19. Gwnaeth ein Pwyllgor blaenorol argymhellion ynghylch cyfran y contractau i gyflenwyr o Gymru ac y dylai'r Comisiwn gaffael mwy o gyflenwyr nwyddau a chynhyrchion o Gymru sydd o darddiad Cymreig, oni bai nad ydynt ar gael am gost resymol. Argymhellodd hefyd y dylai'r Comisiwn gymryd camau i alluogi mwy o gwmnïau o Gymru i gynnig am gontractau, megis drwy rannu contractau mawr yn rhai llai.

20. Nodwn, ym mis Mawrth 2020, y lluniodd Swyddfa'r Cabinet Nodyn Polisi Caffael gan nodi y dylai awdurdodau contractio weithredu nawr i gefnogi cyflenwyr mewn perygl, fel y gallant ymdopi'n well â'r argyfwng a dychwelyd i ddarparu gwasanaethau yn y modd arferol a chyflawni eu rhwymedigaethau dan gontract ar ôl i'r pandemig ddod i ben. Nododd hefyd y dylai awdurdodau contractio weithredu i barhau i dalu cyflenwyr mewn perygl oherwydd Covid-19 ar sail trefniadau parhad a chadw.

21. Yn ei Gyfrifon, ystyriodd y Comisiwn bob contract ar wahân a thalodd £363,000 i gefnogi a sicrhau cysylltiadau cyflenwi pan nad oedd yn cael gwasanaethau. Nodwn y rhain ac rydym yn fodlon yr adroddir eu bod yn unol â chyfarwyddiadau Swyddfa'r Cabinet ac y bydd yr archwilwyr allanol wedi'u hystyried.

22. Mae'r Comisiwn yn mesur ei gynnydd o ran caffael mwy gan gyflenwyr o Gymru drwy DPA, sef 43 y cant o wariant cyflenwyr i fod gyda chwmnïau yng Nghymru erbyn diwedd y Senedd hon. Mae'r Cyfrifon yn adrodd mai 38 y cant yw gwariant caffael y Comisiwn yn 2020-21 gyda chyflenwyr o Gymru, sy'n llai na'r llynedd, sef 39 y cant.

23. Gofynnwyd a oedd y Comisiwn mewn sefyllfa i gyrraedd ei darged 43 y cant eleni gan nodi bod pob pwynt canran ychwanegol o gaffael cyhoeddus ar draws Cymru yn arwain at greu swyddi ychwanegol a hwb i economi Cymru.

24. Clywsom fod y pandemig wedi cael effaith negyddol ar gyfran gwariant y Comisiwn gyda chyflenwyr yng Nghymru, oherwydd gostyngiadau mewn gwariant drwy gontractau arlwygo a

---

² Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 11

darlledu. Er mwyn monitro cynnydd, byddai'r Pwyllgor yn gwerthfawrogi diweddariad bob chwe mis.

25. Hefyd, clywsom fod cyfran sylweddol o wariant y Comisiwn ar gontractau ynni, gwres a TGCh gyda chwmnïau mawr y tu allan i Gymru oherwydd na ddarperir y gwasanaethau hyn gan gwmnïau yng Nghymru. Nodwn yr ymdrechion a wneir gan y Comisiwn i rannu contractau mwy'n unedau llai er mwyn deall yn well pa wasanaethau y gellir eu darparu yng Nghymru, ac i gysylltu ac ymgysylltu â marchnad Cymru. Mae adnoddau staff wedi'u dyrannu i wneud hyn, ac mae'r Comisiwn yn "gwthio ni'n galed" a bydd yn "dadansoddi ac yn ailddadansoddi" ei wariant i wneud ei orau, ond bydd cyrraedd y targed 43 y cant yn her o hyd.³

26. Rydym yn cydnabod yr heriau i gyrraedd y targed 43 y cant o wariant cyflenwyr i fod gyda chwmnïau yng Nghymru ond nid yw'r rhesymau dros beidio â chyrhaedd y targed hwn yn ein hargyhoeddi. Credwn y gall fod angen i'r ffigwr targed adlewyrchu ei bod yn debygol y caiff y targed hwn ei gyrraedd drwy dwf parhaus o flwyddyn i flwyddyn iddo fod o fewn cyrraedd y Comisiwn.

Argymhelliad 2. Er mwyn helpu'r Comisiwn i gynyddu ei wariant ar gyflenwyr o gwmnïau yng Nghymru, rydym yn argymhell ei fod yn cynnal ymarfer i rannu terfynau gwariant contract, h.y. mewn dosbarthiadau llai na £10,000, llai na £50,000 llai na £100,000, llai na £500,000 a mwy na £500,000 a dadansoddi lledaeniad ariannol y contractau a ddyfernir i nodi cyfleoedd i rannu contractau mwy ac i gynyddu'r tebygolrwydd y bydd cwmnïau llai yng Nghymru yn cyflwyno cynnig llwyddiannus am gontract. Byddem yn croesawu diweddariad bob chwe mis ar y cynnydd yn y maes hwn.

Staffio

27. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae gwaith craffu ein Pwyllgor blaenorol ar Gyfrifon y Comisiwn wedi canolbwyntio ar faterion staffio i raddau helaeth. Yn benodol, roedd yn canolbwyntio ar gynlluniau diswyddo gwirfoddol, nifer y staff, cyfle cyfartal i gymunedau lleiafrifoedd ethnig a staffio o bob grŵp economaidd-gymdeithasol a chyfraddau absenoldeb.

28. Nodwn fod gan y Comisiwn weithlu cytbwys o ran rhyw, ar draws ei weithlu cyffredinol, yn ogystal â'i Fwrdd Gweithredol a'i Grŵp Arwain. Fodd bynnag, mae cyfran uwch o fenywod yn gweithio'n rhan-amser na dynion (28.6 y cant a 6.4 y cant ar gyfer menywod a dynion yn y drefn honno). Mae'r cyflogau cymedrig a chanolrifol yn uwch i fenywod nag i ddynion, ond

³ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 97

mae'r bwlch cyflog hwn wedi lleihau. Y bwlch cyflog cymedrig rhwng y rhywiau yn 2020-21 oedd -5.3 y cant a'r bwlch cyflog canolrifol oedd -9.8 y cant.

29. Mae'r bwlch cyflog LHDTC+ yn fach ac wedi newid o fwllch positif i fwllch sydd ychydig yn negatif. Y rheswm dros hyn a nodir yw cynnydd yn nifer y bobl sy'n datgan eu bod yn LHDTC+, yn enwedig ar raddau cyflog is.

30. Argymhellodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus blaenorol y dylai'r Comisiwn adeiladu ar waith i ymgysylltu â chymunedau lleiafrifoedd ethnig a grwpiau eraill a datgelu'r bwlch cyflog ethnigrwydd. Mewn ymateb i'r argymhellion hyn, mae'r Comisiwn wedi newid sut y mae'n adrodd ar wybodaeth yn y maes hwn.

31. Nodwn fod y bwlch cyflog ethnigrwydd yn sylweddol. Y bwlch cyflog cymedrig yw 27.8 y cant a'r bwlch cyflog canolrifol yw 38.9 y cant. Mae'r ddau ohonynt yn uwch na'r llynedd (20.9 y cant a 23.6 y cant ar gyfer y bwlch cyflog cymedrig a'r bwlch cyflog canolrifol yn y drefn honno).

32. Mae archwiliad cyflog cyfartal 2021 yn nodi'r prif ysgogwyr a ganlyn:

- Nifer gyfyngedig o staff BAME a gyflogir gan y Comisiwn fel canran gyffredinol o'r gweithlu cyffredinol;
- Mae staff BAME yn cael eu cyflogi'n bennaf mewn bandiau is ar y raddfa gyflog (mae 57 y cant o staff BAME ar y lefel Prentis/Cymorth Tîm).

33. Yn adroddiad blynyddol 2020-21 ar amrywiaeth a chynhwysiant, mae'r Comisiwn yn nodi'r gwaith a wnaed gyda chymunedau lleiafrifoedd ethnig i gael ystod fwy amrywiol o ymgeiswyr am y cynllun Prentisiaeth, ond mae'n cydnabod bod heriau mwy o ran cynrychiolaeth yn y graddau uwch.

34. Rydym yn falch bod adrodd ynghylch amrywiaeth a chynhwysiant wedi'i ehangu i ddangos dadansoddiadau o broffil oedran, rhyw a hil ymgeiswyr yn ôl nifer yr ymgeiswyr a chyfraddau llwyddiant.

35. Yn ei adroddiad mae'r Comisiwn yn nodi bod 5.0 y cant o'r gweithlu wedi datgan eu bod yn ystyried bod ganddynt anabledd gydag 83.1 y cant yn dweud eu bod yn ystyried nad oes ganddynt anabledd. Nid yw 11.9 y cant o staff eleni wedi datgan a ydynt yn ystyried bod ganddynt anabledd ai peidio.

- 36.** Mae'r Comisiwn hefyd yn adrodd ar y bwlch cyflog anabledd. Mae'n nodi bod y bwlch cyflog canolrifol rhwng staff nad ydynt yn anabl o'i gymharu â staff sy'n ystyried bod ganddynt anabledd yw 0.0% ar gyfer y cyfanswm cyflog canolrifol.
- 37.** Gofynnwyd sut roedd llwyddiant mentrau i gynyddu amrywiaeth yng ngweithlu'r Comisiwn yn cael ei fesur, yn enwedig o ran denu staff o grwpiau lleiafrifoedd ethnig. Rydym yn croesawu cydnabyddiaeth y Comisiwn bod angen gwneud mwy i sicrhau bod y sefydliad yn fwy cynrychioliadol o gofio bod y data'n pwysleisio ei fod yn cael ei dangynrychioli, yn enwedig ar lefel uwch a gwneud penderfyniadau.
- 38.** Dywedwyd wrthym fod y Comisiwn wedi cyflwyno deunydd brandio cynhwysol ac, erbyn hyn, mae'n hysbysebu ar sbectrwm ehangach o lwyfannau ac mae ganddo ymgyrchoedd recriwtio penodol. Rydym yn croesawu'r gwaith sy'n cael ei wneud i weithio ochr yn ochr ag arweinwyr cymunedol ac aelodau Busnes yn y Gymuned Cymru a chyrrff sector cyhoeddus yn ehangach.⁴
- 39.** Clywsom am greu rhaglen interniaeth graddedigion newydd a fydd yn ceisio dod â thalent amrywiol ar raddau uwch a chynllun datblygu a hyfforddi penodol i staff presennol sy'n nodi eu bod yn perthyn i'r gymuned pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig. Dywedwyd y canlynol wrthym hefyd:
- "Every recruitment campaign is looked at from a diversity and inclusion perspective, and we're engaging with specialist partners to help us develop a disability action plan, exploring lessons learned from last years' experience of different ways of working".⁵*
- 40.** Rhoddwyd tystiolaeth i ni yn nodi bod gwaith yn cael ei wneud i nodi a mesur yn erbyn y meincnodau data perthnasol i sicrhau bod dadansoddi data yn ystyrlon ar draws nodweddion gwarchoddedig, yn enwedig i ddata BAME.⁶
- 41.** Nid yw'r bwlch cyflog symudedd cymdeithasol/dosbarth yn cael ei fonitro na'i adrodd, ond mae'r Comisiwn yn nodi y bydd, o 1 Ebrill 2021, yn casglu, yn dadansoddi ac yn adrodd ar ddata amrywiaeth symudedd economaidd-gymdeithasol/cymdeithasol i'n helpu i gael dealltwriaeth well o gyfansoddiad economaidd-gymdeithasol yr ymgeiswyr am swyddi a'r gweithlu. Mae'n nodi hefyd y bydd yn ystyried sut i gasglu gwybodaeth am symudedd

---

⁴ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 107

⁵ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 108

⁶ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 109

cymdeithasol staff presennol ac ymgeiswyr, ynghyd â thanysgrifio i'r Swyddfa Ystadegau Gwladol i gael data wedi'u meincnodi.

42. Rydym yn falch bod y Comisiwn yn casglu data am symudedd economaidd-gymdeithasol/cymdeithasol ond rydym yn cydnabod mai dim ond ers misoedd y mae'r Comisiwn wedi bod yn casglu'r data hyn. Felly, mae'n rhy gynnar i gael trosolwg neu ddadansoddiad o'r data hynny. Rydym yn croesawu'r ymrwymiad a roddwyd i ni gan y Comisiwn i ysgrifennu atom ym mis Ebrill 2022 gyda diweddariad ar gynnydd meincnodi data economaidd-gymdeithasol. Bydd hyn yn galluogi'r Comisiwn i roi set ddata 12 mis lawn i'r Pwyllgor am y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2022.⁷

43. Rydym yn croesawu'r mentrau y mae'r Comisiwn wedi'u cyflwyno a'i ymdrechion parhaus i gynyddu amrywiaeth yn ei weithlu ac yn nodi bod hyn yn parhau i fod yn faes y mae angen ei ddatblygu a'i wella ymhellach.

Argymhelliad 3. Rydym yn argymhell bod Comisiwn y Senedd yn parhau i weithio i ddeall ysgogwyr sy'n arwain at y gynrychiolaeth isel yn ei weithlu o gymunedau lleiafrifoedd ethnig a grwpiau economaidd-gymdeithasol is ac yn cryfhau polisiau ac yn cymryd camau i leihau rhwystrau canfyddedig a bylchau cyflog i'r grwpiau hyn a grwpiau amrywiol eraill.

44. Yn ei Adroddiad Gwaddol, dywedodd Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Bumed Senedd y canlynol:

"Rydym hefyd wedi ymddiddori'n frwd yn arolygon staff blynyddol Comisiwn y Senedd fel rhan o'n gwaith craffu ar ei adroddiadau blynyddol a'i gyfrifon. Yn ein hadroddiad ar gyfrifon 2019-20, gwnaethom argymell y dylai'r Comisiwn sicrhau bod arolygon staff, yn y dyfodol, yn gyson o flwyddyn i flwyddyn er mwyn sicrhau y gellir dod i gasgliadau ystyrion am dueddiadau tymor hir o'u canfyddiadau. Hefyd, gwnaethom argymell y gofynnir cwestiynau tebyg i'r rhai a ofynnir yn arolygon staff deddfwrfeydd a chyrrff cyhoeddus eraill er mwyn i'r canlyniadau gael eu meincnodi. Awgrymwn fod ein Pwyllgor olynol yn mynd ar drywydd y maes hwn wrth graffu ar gyfrifon 2020-21 Comisiwn y Senedd".⁸

45. Cynhaliwyd arolwg staff y Comisiwn ym mis Rhagfyr 2020 a chynhaliwyd arolygon blaenorol ym mis Rhagfyr 2018 i fis Ionawr 2019 a mis Mai 2017. Cafodd yr arolwg diweddaraf

---

⁷ Llythyr gan y Prif Weithredwr a Chlerc, Comisiwn y Senedd, 22 Hydref 2021

⁸ Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus 2016 – 2021, **Adroddiad Gwaddol**, paragraff 124 (Mawrth 2021)

---

hwn ei reoli gan gwmni allanol am y tro cyntaf. Yr unig DPA sy'n gysylltiedig â'r arolwg hwn yw sgôr hapusrwydd y gwasanaeth sifil. Dangosir cymariaethau â chanlyniadau ar gyfer blynyddoedd blaenorol gyda sgôr ymgysylltu na ellir ei gymharu'n uniongyrchol.

46. Mae'r sgôr hapusrwydd, o'r arolwg diweddaraf, ynghyd â'r sgôr ymgysylltu cyfatebol o'r tri arolwg blaenorol, yn gyson uwch na sgoriau canolrifol y Gwasanaeth Sifil.

47. Dyma'r unig sgôr a gyhoeddwyd o'r arolwg hwn. Yn wahanol i Lywodraeth Cymru a sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus eraill, gan gynnwys Archwilio Cymru, nid yw canlyniadau'r arolwg ar gael i'r cyhoedd.

48. Ar y sail hon, argymhellodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn 2019 y dylai'r Comisiwn gyhoeddi'r canlyniadau cyffredinol ar gyfer pob cwestiwn unigol yn yr arolwg staff. Dylai hyn gynnwys data cymharol dros dair blynedd. Ymatebodd y Comisiwn ym mis Mawrth 2020, gan dderbyn yr argymhelliad, yn amodol ar ymgynghoriad.

"Bydd y Comisiwn yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar ôl cynnal ymgynghoriad".⁹

49. Mewn tystiolaeth lafar, cadarnhaodd y Prif Weithredwr a Chlerc fod prif ganlyniadau arolwg staff blynyddol y Comisiwn wedi'u cyhoeddi¹⁰ a'u bod ar gael ar wefan Comisiwn y Senedd.¹¹

50. Rydym yn falch o nodi bod perfformiad y Comisiwn ychydig yn well na meincnod y diwydiant ar draws holl ganfyddiadau'r arolwg staff. Mae hyn yn galonogol ac yn ein sicrhau bod gwaith y Comisiwn i ymgysylltu â'i staff yn gweithio'n dda.

51. Esboniwyd i ni nifer o fentrau i gefnogi staff, yn enwedig yn ystod y pandemig, a chlywsom fod canlyniadau'r arolwg staff yn pwysleisio bod staff yn glir ynghylch yr hyn a ddisgwylir ganddynt a'u bod yn teimlo'n wybodus ac yn cael cymorth. Mae perfformiad y Comisiwn wedi aros yn uchel drwy flaenoriaethu prosiectau, cyfathrebu'n rheolaidd rhwng timau, bod yn hyblyg o ran oriau gwaith a chamau parhad busnes eraill.¹²

52. Drwy gydol y pandemig, mae'r Comisiwn wedi blaenoriaethu llesiant ac iechyd staff a dywedwyd bod hyn yn egwyddor arweiniol ar gyfer gweithgarwch fel sicrhau bod rheolwyr llinell

---

⁹ [Llythyr](#) gan Gomisiwn y Senedd, 18 Mawrth 2020

¹⁰ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 126

¹¹ [Linc](#) i arolwg 2020, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2021.

¹² Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 131

a chydweithwyr yn siarad yn rheolaidd a bod llesiant wedi'i wirio'n rheolaidd. Mae hyn wedi rhoi data i'r Bwrdd Gweithredol sydd wedi'u defnyddio gyda data absenoldeb a thueddiadau'r gweithlu i helpu'r Bwrdd Gweithredol i wneud penderfyniadau mewn da bryd a mabwysiadu dulliau newydd neu wahanol yn ôl yr angen.¹³

53. Mewn perthynas â materion staffio ar lefel uwch, gofynnwyd a ystyriwyd lleihau haenau rheoli yn y sefydliad. Roeddem yn falch o glywed bod y Comisiwn yn cynnal Adolygiad Capasiti ac rydym yn edrych ymlaen at glywed mwy o fanylion am nodau, cynnydd a chanlyniadau'r adolygiad hwn erbyn y gwanwyn nesaf.

Cynaliadwyedd

54. Cyrhaeddodd y Comisiwn ddiwedd ei ail Strategaeth Lleihau Carbon yn ystod 2020-21, a oedd yn cynnwys cyfres o dargedau cynaliadwyedd hyd at 2021. Yn ei Adroddiad Cynaliadwyedd ar gyfer 2020-21, mae'n nodi bod y newid yn y defnydd o'r ystâd oherwydd y pandemig wedi "newid... yn sylweddol" ei effeithiau amgylcheddol.

55. Mae'r adroddiad blynyddol ar gynaliadwyedd 2020-21 hefyd yn amlinellu'r perfformiad o ran cyflawni'r targedau allweddol:

- Lleihau allyriadau ynni 30 y cant erbyn 2021, yn seiliedig ar waelodlin 2012-13;
- Gwella effeithlonrwydd teithio mewn car ar gyfer busnes 10 y cant erbyn 2021, yn seiliedig ar waelodlin 2013-14;
- Peidio ag anfon dim gwastraff i safleoedd tirlenwi erbyn 2021;
- Trosglwyddo o reoli gwastraff i reoli adnoddau'n gynaliadwy erbyn 2020-21;
- Defnyddio 5 y cant yn llai o ddŵr yfadyw ar draws yr ystâd erbyn 2021, yn seiliedig ar waelodlin 2014-15.

56. Mae'r Comisiwn yn adrodd ei fod wedi cyflawni'r targedau a bennwyd yn y tri phwynt bwled cyntaf uchod, ond mae'n nodi bod gwaith ar drosglwyddo i reoli adnoddau'n gynaliadwy yn dal i fynd rhagddo, gan ychwanegu bod y "gwaith ar becynnau plastig yn parhau".

57. O ran y targed a bennwyd yn y pwynt bwled olaf uchod, mae'r Comisiwn yn nodi bod ei ddefnydd o ddŵr cludadwy wedi cynyddu 1.6 y cant o'i gymharu â 2014-15 (y flwyddyn waelodlin) yn erbyn ei darged i'w lleihau 5 y cant. Mae'n esbonio bod y "galw cyhoeddus yn dylanwadu'n bennaf ar y defnydd, ac eleni gwnaethom brofi rhai problemau cynnal a chadw".

---

¹³ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 132

---

58. Cyhoeddodd y Comisiwn Strategaeth Carbon Niwtral newydd yn ddiweddar. Bydd hyn yn cynnwys dull tri cham ar gyfer dod yn garbon niwtral erbyn 2030 gyda'r targedau a ganlyn:

- Tymor byr (2021-23) – newid ymddygiadol, gwelliannau rheoli busnes, monitro a gwaith parhaus ar oleuadau LED;
- Tymor canolig (2023-26) – aerdymheru, cysylltu â rhwydwaith gwresogi ardal, gosod solar yn y Senedd a Thŷ Hywel;
- Tymor hwy (erbyn 2030) – pypiau gwres ffynhonnell aer ar gyfer dŵr poeth, costau teithio a chynhaliath Aelodau o'r Senedd ar gyfer teithio mewn cerbydau trydan yn unig.

59. Clywsom y bydd y Comisiwn yn parhau i weithio ar leihau ei ôl troed carbon, ond bydd yn heriol cynnal y lefel isel o deithio busnes i'r gwaith a gyflawnwyd pan fo staff wedi bod yn gweithio gartref. Wrth i staff ddychwelyd i'r swyddfa a theithio busnes gynyddu ar ôl y pandemig, bydd dulliau newydd o annog staff i ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus yn cael eu trafod, yn ogystal â chymorth i brynu cerbydau trydan. At hynny, anogir y defnydd parhaus o dechnoleg i sicrhau nad oes rhaid i staff deithio pan nad oes angen gwneud hynny.

60. Wrth edrych i'r dyfodol, bydd angen newidiadau diwylliannol i gyrraedd y targed niwtraliaeth carbon erbyn 2030 ac mae gwaith cynllunio eisoes wedi dechrau i weithio tuag at hyn. Bydd angen canllawiau ac arweinyddiaeth, yn ogystal ag ymrwymiad gan y Comisiwn cyfan i ysgogi'r newid mewn ymddygiad.¹⁴

61. Rydym yn falch o'r cynnydd y mae Comisiwn y Senedd wedi'i wneud wrth gyrraedd ei dargedau cynaliadwyedd ac mae'n rhaid canmol hyn. Bydd rôl bwysig i'r Pwyllgor hwn wrth fonitro cynnydd a chyfrannu i sicrhau'r newidiadau diwylliannol sydd eu hangen i gadw cynaliadwyedd ymhlith gweithgareddau pennaf y Comisiwn. Gobeithiwn y bydd y Comisiwn yn parhau i berfformio'n dda yn y maes hwn.

62. Trafodwyd yr heriau i ddeall effaith y pandemig a helpu'r Aelodau, eu staff a staff y Comisiwn i leihau allyriadau carbon wrth weithio gartref ac yn eu gwaith o ddydd i ddydd. Rydym yn edrych ymlaen at gael canllawiau gan y Comisiwn ynghylch sut y gellir cyflawni hyn.¹⁵

---

¹⁴ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 146

¹⁵ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraffau 147-148

63. Rydym yn canmol y Comisiwn ynghylch cyhoeddi'r Strategaeth Carbon Niwtral 10 mlynedd. Wrth fodloni'r nodau hyn a gwireddu'r dyheadau hyn yn y strategaeth, rydym yn argymhell y bydd angen adeiladu ar brofiad o ddarparu gwasanaethau yn ystod y pandemig gyda chymorth canllawiau clir, arweinyddiaeth ac ymroddiad.

Plastigau untro

64. Mae'r Pwyllgor a'r Senedd leuenctid wedi pwyso ar y Comisiwn i weithredu ar blastigau untro. Mae'r Adroddiad Cynaliadwyedd ar gyfer 2020-21 yn nodi bod y cynnydd hwnnw "*wedi'i ohirio oherwydd y pandemig, ond byddwn yn parhau i gael gwared ar ffynonellau plastig untro lle mae hynny'n bosibl yn y dyfodol*".

65. Rydym yn cydnabod gwaith y Senedd leuenctid wrth roi mwy o ffocws ar leihau plastigau untro a'r ymdrechion sylweddol gan y Comisiwn i leihau'r defnydd o blastigau o'r fath. Cawsom ein sicrhau bod y defnydd o blastigau untro bellach yn fach iawn a bod gwaith yn mynd rhagddo gyda chyflenwyr i edrych ar y mathau o blastigau sydd ar gynhyrchion pan maent yn cyrraedd.¹⁶ Rydym yn llongyfarch y Comisiwn ar ei gynnydd yn y maes hwn ac yn croesawu hyn.

Argymhelliad 4. Rydym yn argymhell bod y Comisiwn yn darparu diweddariad bob chwe mis ar y defnydd o blastig untro.

---

¹⁶ Cofnod y Trafodion, 6 Hydref 2021, paragraff 144